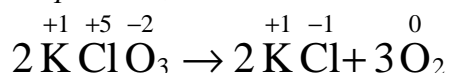

ОКИСНО-ВІДНОВНІ ПРОЦЕСИ

Окисно-відновні реакції відіграють значну роль у процесі життєдіяльності людини, у природі та техніці: процеси дихання та обміну речовин, гниття та бродіння, горіння палива, процеси корозії металів, електроліз, металургія, одержання неорганічних та органічних речовин, перетворення хімічної енергії в електричну тощо.

Реакції, під час яких змінюються ступені окиснення елементів, що входять до складу реагуючих речовин, називаються окисно-відновними.

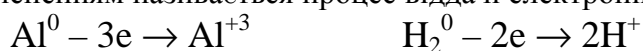

Ступінь окиснення – це умовний заряд атома в молекулі, який виник би на атомі за умови, що спільні електронні пари повністю змістилися б до більш електронегативного атома (зв'язок між атомами в молекулі виникає за рахунок переходу електрона від менш електронегативного до більш електронегативного атома).

У простих речовинах ступінь окиснення завжди дорівнює нулю, оскільки всі атоми мають однакову електронегативність. У складних сполуках негативний ступінь окиснення мають елементи, електронегативність яких більша, а позитивний – ті елементи, електронегативність яких менша.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ ОКИСНО-ВІДНОВНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Окисненням називається процес віддачі електронів атомами, молекулами, йонами:

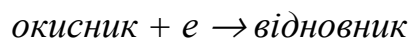
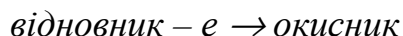
2. Відновленням називається процес прийому електронів атомами, молекулами, йонами:

3. Атоми, молекули або йони, які віддають електрони називаються відновниками, які приймають електрони – окисниками.

Відновна властивість елемента — це здатність віддавати електрони, окисна властивість — приєднувати їх.

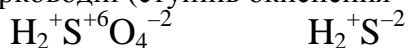
4. Окиснення завжди супроводжується відновленням і навпаки. Відновники, віддаючи електрони, окиснюються, а окисники, приєднуючи їх, відновлюються. Окисно-відновні реакції — це єдність двох протилежних процесів — окиснення та відновлення.

Окисно-відновні властивості елементів залежать від їх електронегативності: чим більша електронегативність елемента, тим сильніші його окисні властивості, і навпаки, чим менша електронегативність елемента, тим сильніші його відновні властивості.

Один і той же елемент може виявляти різні властивості: окисні (у високих ступенях окиснення) і відновні (у нижчих ступенях окиснення).

Так, Сульфур в сульфатній кислоті, маючи ступінь окиснення +6, виявляє окисні властивості, а в сірководні (ступінь окиснення -2) – відновні.

Один і той же елемент в одному і тому ж ступені окиснення залежно від умов реакції може виявляти як окисні, так і відновні властивості. Так, молекулярний водень у реакціях з металами – окисник, а в реакціях з неметалами або оксидами металів – відновник.

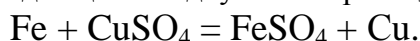
НАЙВАЖЛИВІШІ ОКИСНИКИ ТА ВІДНОВНИКИ

Окисники. Окисниками є атоми в таких ступенях окиснення, в яких вони здатні приєднувати електрони, тобто у високих. Це нейтральні атоми та молекули, позитивні йони металів і водню, складні йони та молекули, що містять елементи у високих ступенях окиснення.

Нейтральні атоми. Окисниками є молекули або атоми елементів, які мають близькі до завершення зовнішні рівні: $s2p2$; $s2p3$ $s2p4$; $s2p5$, тобто атоми неметалів. Їх електронегативність, а значить, і окисні властивості зменшуються в такій послідовності:

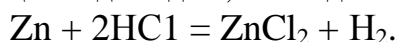
F, O, Cl, N, Br, S, I, At, Se, P, Te, C, H, As, Si, B.

Позитивні йони металів. Усі позитивні йони металів виявляють різні окисні властивості. У водних розчинах окисні властивості цих йонів збільшуються зліва направо в ряду стандартних електродних потенціалів: найсильніші окисники – йони металів, що знаходяться праворуч. Так, йони Cu^{+2} мають достатні окисні властивості, щоб окиснити атоми Феруму. Внаслідок цього відбувається реакція:

Якщо метал утворює йони різних зарядів (Fe^{+2} , Fe^{+3}), сильніші окисні властивості виявляють йони з більшим зарядом (Fe^{+3}), тобто ферум(III) – йон.

Позитивні йони гідрогену. Йони водню H^+ , що містяться в розчинах кислот, крім HNO_3 , можуть окиснити атоми металів, які знаходяться в ряду стандартних електродних потенціалів до водню, внаслідок чого ці метали реагують з кислотами з виділенням водню:

Молекули та складні йони. Окисні властивості виявляють молекули та йони, до складу яких входять елементи у найвищих або проміжних ступенях окиснення. Наприклад, можливі ступені окиснення хлору $-1, 0, +1, +3, +4, +5, +6, +7$. Окисні властивості виявляють сполуки, які містять хлор у ступенях окиснення, більших за -1 , тобто від 0 до $+7$. Можливі ступені окиснення мангану $+2, +4, +6, +7$. Окисні властивості виявляють сполуки, до складу яких входить манган у ступенях окиснення, більших за $+2$, тобто від $+4$ до $+7$. Найсильніші окисні властивості мають сполуки мангану в ступені окиснення $+7$, наприклад $KMnO_4$. Сильні окисні властивості виявляють концентрована сульфатна кислота H_2SO_4 (сульфур в ступені окиснення $+6$), концентрована та розведена нітратна кислота HNO_3 (нітроген у ступені окиснення $+5$), калій хромат (K_2CrO_4) або дихромат ($K_2Cr_2O_7$) (хром у ступені окиснення $+6$).

Окисні властивості молекул і складних йонів, що містять елементи у високих ступенях окиснення, залежать від кислотності середовища. Звичайно до складу цих йонів входить кисень (MnO_4^- , CrO_4^{2-} , $Cr_2O_7^{2-}$, SO_4^{2-} тощо). Приєднуючи електрони, центральний елемент (манган, хром, сульфур, нітроген) знижує свій ступінь окиснення і оксигенемісний йон руйнується. У цьому процесі беруть участь йони гідрогену середовища, які зв'язують атоми кисню, утворюючи молекули води. В результаті звільняються йони центрального елемента в нижчих ступенях окиснення.

Анод при електролізі.

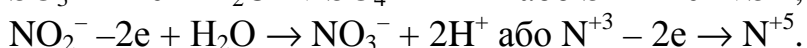
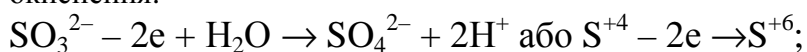
Відновники. Відновниками є атоми або йони в таких ступенях окиснення, в яких вони здатні віддавати електрони, тобто в нижчих ступенях окиснення. Це нейтральні атоми або молекули, негативні йони неметалів, позитивні йони металів у нижчих ступенях окиснення, складні молекули та йони, які містять елементи в проміжних ступенях окиснення, електрони (наприклад, на катоді).

Нейтральні атоми. Відновниками є атоми елементів, що мають на зовнішньому енергетичному рівні не більше чотирьох електронів, тобто атоми усіх металів та деяких неметалів – вуглецю, водню. Найсильніші відновники – лужні та лужноземельні метали, лантаніди та актиноїди. Під час реакцій з речовинами у водних розчинах відновні властивості металів зменшуються зліва направо в ряду стандартних електродних потенціалів

Негативні йони неметалів. Ці йони (Cl^- , Br^- , I^- , S^{2-} , N^{3-}) – сильні відновники. Вони можуть віддавати не лише ті електрони, внаслідок приєднання яких вони утворилися, але й електрони із свого зовнішнього рівня: $\text{S}^{2-} - 8e = \text{S}^{+6}$. Чим сильнішим окисником є неметал, тим слабкіші відновні властивості його негативного йона. В ряду $\text{Cl}^- \text{---} \text{Br}^- \text{---} \text{I}^-$ відновні властивості галогенід-йонів зростають.

Позитивні йони металів. У нижчих ступенях окиснення такі йони поряд з окисними виявляють відновні властивості, якщо метали можуть утворювати йони з вищими ступенями окиснення: Sn^{+2} , Fe^{+2} , Cu^+ , Mn^{+2} , Cr^{+2} , Cr^{+3} .

Молекули та складні йони. Елементи у проміжних ступенях окиснення можуть поряд з окисними властивостями виявляти також відновні, окислюючись до вищих ступенів окиснення:

Катод при електролізі.

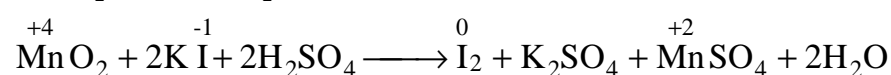
Приклади окисників і відновників та їх перетворень наведені в таблиці.

Клас речовин	Відновники	Окисники
Прості речовини:	метали, водень, вугілля	Галогени (F_2 , Cl_2 , Br_2 , I_2), кисень O_2
Водневі сполуки:	сірководень (H_2S), галогеноводні (HCl , HBr), аміак NH_3 , гідразин N_2H_4	пероксид водню (H_2O_2)
Оксиди:	карбон(II) оксид (CO), нітроген(II) оксид (NO), сульфур(IV)оксид (SO_2)	манган(IV) оксид (MnO_2), плюмбум(IV) оксид (PbO_2), аргентум оксид (Ag_2O)
Кислоти:	сульфітна кислота H_2SO_3 ; нітритна кислота HNO_2	конц. сульфатна к-та (H_2SO_4), конц. та роз. нітратна к-та (HNO_3)
Солі:	солі безоксигенових кислот (K_2S); солі сульфїтної та нітритної кислот; солі, в яких катіони металів не мають найвищого ступеня окиснення: SnCl_2 , FeCl_2 , MnSO_4 , $\text{Cr}_2(\text{SO}_4)_3$	калій перманганат (KMnO_4), калій манганат (K_2MnO_4), калій дихромат ($\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$), калій хромат (K_2CrO_4), бертолетова сіль (KClO_3), ферум(III) хлорид (FeCl_3)
	Катод при електролізі	Анод при електролізі

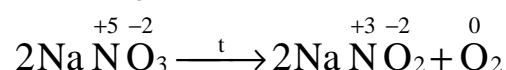
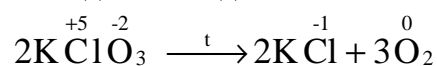
КЛАСИФІКАЦІЯ ОКИСНО-ВІДНОВНИХ РЕАКЦІЙ

Окисно-відновних реакцій поділяються на міжмолекулярні, внутрішньомолекулярні та реакції диспропорціювання.

1) *Міжмолекулярні* окисно-відновні реакції: елемент-окисник і елемент-відновник знаходяться в різних речовинах; обмін електронами відбувається між різними атомами чи молекулами.

2) *Внутрішньомолекулярні* окисно-відновні реакції: елемент-окисник і елемент-відновник знаходяться в одній і тій же молекулі.

3) *Реакція диспропорціювання*: один і той же елемент в одній і тій же молекулі одночасно підвищує і знижує ступінь окиснення.

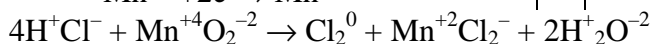
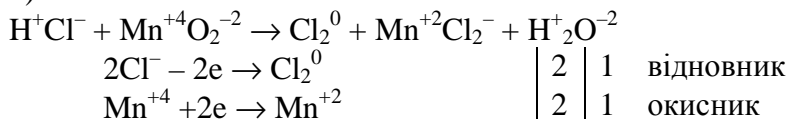
СКЛАДАННЯ РІВНЯНЬ ОКИСНО-ВІДНОВНИХ РЕАКЦІЙ

Застосовують два методи складання рівнянь цих реакцій: електронного балансу та електронно-йонних напівреакцій. Загальний хід складання рівнянь за обома методами однаковий.

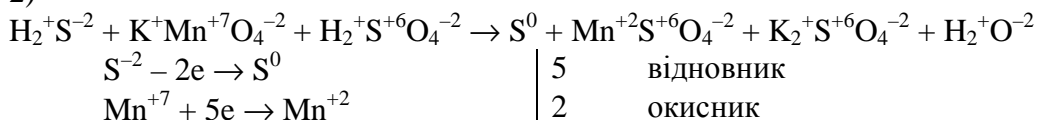
1. Записати формули речовин, що вступають у реакцію.
2. Визначити, яка з них у цій реакції виявляє окисні, а яка – відновні властивості. Для цього знайти за формулами речовин ступені окиснення всіх елементів і згідно з їх положенням у періодичній системі визначити, які з них мають вищі ступені окиснення, які – нижчі.
3. Записати формули речовин, на які перетворюються окисники внаслідок відновлення та відновники внаслідок окиснення.
4. Скласти електронні (метод електронного балансу) або електронно-йонні схеми (метод електронно-йонних напівреакцій) процесів окиснення та відновлення. Підібрати коефіцієнти в цих схемах так, щоб загальне число електронів, які віддає відновник, дорівнювало загальному числу електронів, що приєднує окисник.
5. Розставити коефіцієнти в молекулярному рівнянні реакції, щоб загальне число атомів кожного елемента було однаковим у лівій та правій частинах рівняння.

Метод електронного балансу:

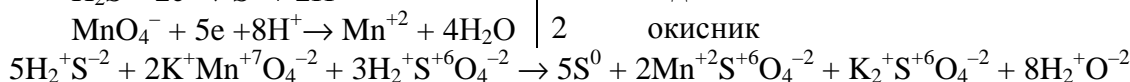
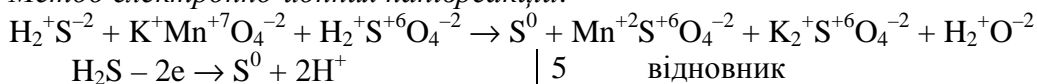
1)

2)

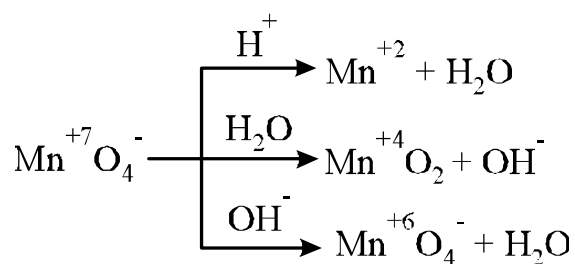

Метод електронно-йонних напівреакцій:

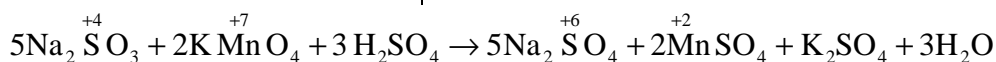
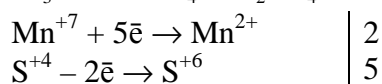
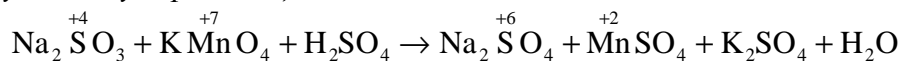

ВПЛИВ СЕРЕДОВИЩА НА ОКИСНО-ВІДНОВНІ РЕАКЦІЇ

В залежності від середовища окисно-відновна реакція протікає з утворенням різних продуктів окиснення і відновлення. Так, при взаємодії калій перманганату KMnO_4 з відновником утворюються різні продукти відновлення в залежності від реакції середовища.

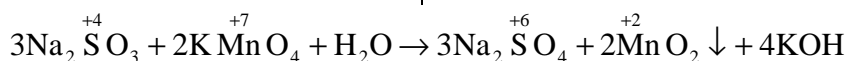
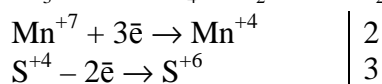
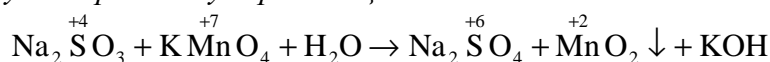

у кислому середовищі:

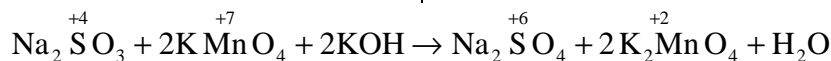
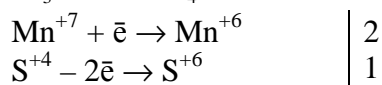
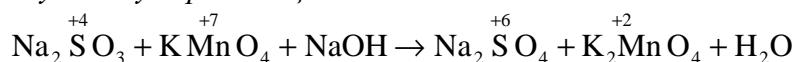
Фіолетовий розчин (KMnO_4) знебарвлюється.

у нейтральному середовищі:

Фіолетовий розчин (KMnO_4) знебарвлюється і спостерігається випадання бурого осаду.

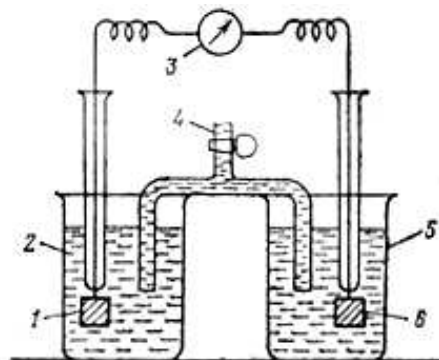
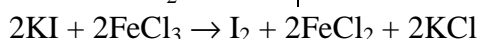
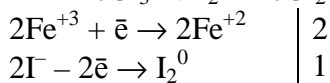
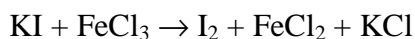
в лужному середовищі:

Фіолетовий розчин (KMnO_4) перетворюється в зеленуватий (K_2MnO_4).

ГАЛЬВАНІЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ

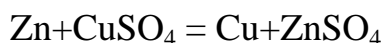
Процеси окиснення та відновлення можливо фізично відокремити один від одного і здійснити перенос електронів по зовнішній електричній мережі. Такий прилад називається гальванічним елементом (елементом Якобі-Даніеля).

Гальванічний елемент (елемент Якобі-Даніеля)

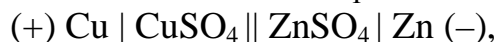
1,6 – платиновий електрод; 2 – посудина з розчином KI; 3 – гальванометр; 4 – трубка з розчином калій хлориду; 5 – посудина з розчином FeCl_3

У гальванічному елементі хімічна енергія системи перетворюється на електричну. За рахунок хімічної реакції утворюється електричний струм.

Процес взаємодії цинку з купрум (II) сульфатом складається з двох процесів, що відбуваються одночасно – окиснення цинку і відновлення йонів Cu^{+2} :

Схематично елемент Якобі зображають таким чином:

де вертикальні риси відповідають границі поділу двох фаз. Негативно заряджені електрони рухаються від цинкового електрода до мідного (тобто створюють електричний струм), а позитивно заряджені йони переміщуються в розчині від мідного електрода до цинкового.

НОРМАЛЬНИЙ ВОДНЕВИЙ ЕЛЕКТРОД. ЕЛЕКТРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

У замкненому гальванічному елементі відбувається взаємодія між двома компонентами, які не торкаються один одного – металом і розчином солі іншого металу. Як відомо, кожен метал має вільні електрони. Концентрація їх у різних металах неоднакова. У разі занурювання металу у воду або в розчин його солі встановлюється рівновага на межі між металом і розчином його солі $\text{M}^0 \rightleftharpoons \text{M}^{+n} + n\text{e}$.

Позитивні йони знаходяться в розчині, електрони – на пластині, утворюючи подвійний електричний шар. Пластина металу одержує негативний заряд щодо розчину, розчин – позитивний заряд щодо металу. Між металом і розчином його солі виникає різниця потенціалів, яку називають *електродним потенціалом металу*.

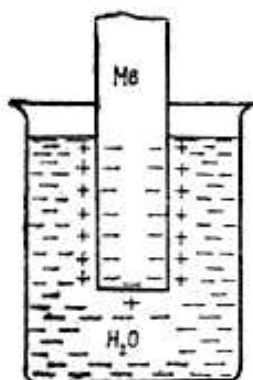

Рис. Утворення подвійного електронного шару

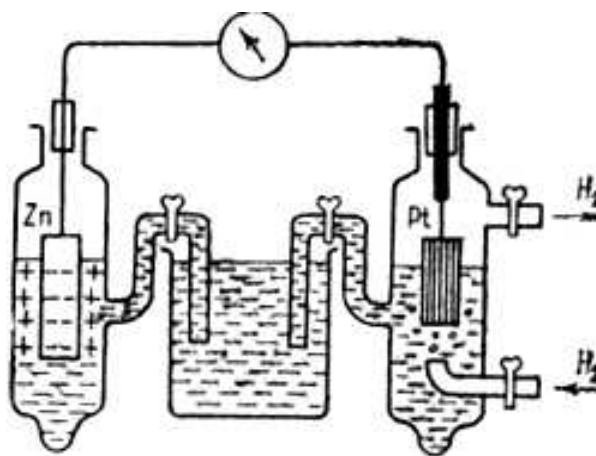

Рис. Приклад для визначення електродного потенціалу металу щодо водневого електрода

Значення електродного потенціалу металу визначають щодо нормального водневого електрода, потенціал якого вважають рівним нулю.

Нормальний водневий електрод – це платинова пластинка, занурена в розчин сульфатної кислоти, молярна концентрація якого становить 0,5 моль/л, з молярною концентрацією гідроген-йонів, що дорівнює 1 моль/л. Через цей розчин пропускають газоподібний водень під тиском 101,3 кПа.

Для збільшення поверхні дотику металу з воднем платинову пластинку покривають шаром губчастої платини. Таку платиновану пластинку занурюють до половини в розчин сульфатної кислоти, через який пропускають струмінь газоподібного водню. Платинова пластинка відіграє роль адсорбенту (розчинника) водню, а насичена газом платина поводить себе як сплав водень/платина. Розчинений у платині молекулярний водень частково дисоціює на атоми: $\text{H}_2 = 2\text{H}$, які переходять в йонний стан: $2\text{H} = 2\text{H}^+ + 2\text{e}^-$, і на межі $\text{H}_2 \mid 2\text{H}^+$

виникає стрибок потенціалу, який має певну величину. Величина потенціалу водневого електроду за даної температури визначається, з одного боку, концентрацією йонів в розчині, а з другого – кількістю адсорбованого платиною газоподібного водню. Величина адсорбції водню пропорційна його тиску.

Величина електродного потенціалу, що виникає на межі метал – розчин солі, визначається рівнянням Нернста:

$$E = E^0 + \frac{RT}{zF} \ln C$$

де z – ступінь окиснення металу в даній сполуці (кількість електронів, яку втрачає атом, перетворюючись на йон); C – концентрація йонів металу в даному розчині; R – газова стала; F – число Фарадея, 96500 кулон; T – абсолютна температура; E^0 – стала, що входить до складу потенціалу для даного металу та розчину при даній температурі. Це рівняння виражає залежність потенціалу металу від концентрації його йонів у розчині і називається *рівнянням електродного потенціалу*.

Підставивши в рівняння Нернста числові значення постійних та перейшовши від натурального логарифма до десяткового, для 25°C одержуємо наступне рівняння:

$$E = E^0 + \frac{0.059}{z} \lg C$$

Різниця потенціалів між металом, зануреним у розчин його солі з молярною концентрацією солі 1 моль/л, і водневим електродом називається нормальним, або стандартним електродним потенціалом.

РЯД СТАНДАРТНИХ ЕЛЕКТРОДНИХ ПОТЕНЦІАЛІВ

Вимірюючи електродні потенціали металів, одержали ряд стандартних електродних потенціалів – електрохімічний ряд напруг, або ряд витіснення металів.

Ряд стандартних електродних потенціалів металів характеризує їх окисно-відновні властивості лише у водних розчинах. За допомогою цього ряду можна визначити напрямок окисно-відновних реакцій між окремими металами та їх йонами.

У цьому ряді найбільш поширені метали розташовуються в такому порядку:

K, Na, Ba, Ca, Mg, Al, Mn, Zn, Fe, Ni, Sn, Pb, **H**, Cu, Hg, Ag, Pt, Au.

У гальванічному елементі окисником є електрохімічна система з вищим електродним потенціалом. Метал з нижчим електродним потенціалом розчиняється. Електрони рухаються від металу з меншим електродним потенціалом до металу з більшим.

Електрорушійна сила (ЕРС) гальванічного елемента дорівнює різниці потенціалів його електродів. Чим далі знаходяться метали один від одного у ряду стандартних електродних потенціалів, тим більша електрорушійна сила гальванічного елемента, який з них складається.

Наприклад, у мідно-цинковому гальванічному елементі цинк розчиняється, електрони рухаються від цинку до міді, (ЕРС) гальванічного елемента дорівнює:

$$E_0 = E_{0\text{Cu}} - E_{0\text{Zn}} = 0,34 - (-0,76) = 1,1 \text{ eV}$$

ЕЛЕКТРОЛІЗ

Електроліз – це окисно-відновний процес, який відбувається на електродах під час пропускання електричного струму через розплав або розчин електроліту.

Сутність електролізу полягає в тому, що при пропусканні електричного струму через розчин (або розплав) електроліту позитивно заряджені йони (катіони) переміщуються до катода, а негативно заряджені (аніони) – до анода. Досягши електродів, йони розряджаються, у

результаті чого на електродах виділяються складові частини розчиненого електроліту або водень і кисень з води

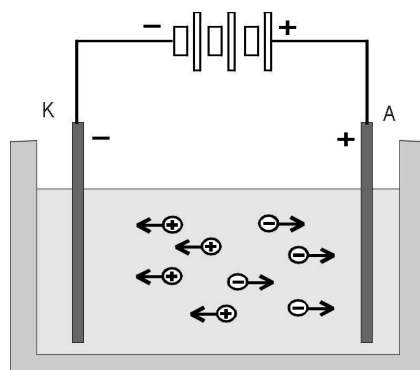

Рис. Схема роботи електролізера

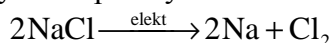
Слід відрізнити процеси, які відбуваються під час електролізу розплавів та розчинів.

Електроліз розплавів. Розглянемо процес електролізу розплаву NaCl. Натрій хлорид, як сильний електроліт в розплаві дисоціює: $\text{NaCl} \rightleftharpoons \text{Na}^+ + \text{Cl}^-$.

Розплав містить йони Na^+ і Cl^- . При протіканні струму йони Na^+ переміщуються до катода (негативно заряджений електрод), а йони Cl^- – до анода (позитивно заряджений електрод). Приймаючи від катода один електрон, йони Na^+ перетворюються в нейтральні атоми, на катоді виділяється натрій. Йони хлору, досягаючи анода, віддають йому електрони і перетворюються в атоми хлору, що, з'єднуючись попарно, утворюють молекули хлору. На аноді виділяється хлор.

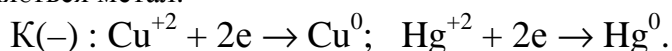
Схему електролізу можна записати:

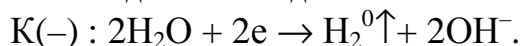
Електроліз розчинів. Розглянемо процеси, що відбуваються в розчинах електролітів під час пропускання через них електричного струму.

Багато факторів (густина струму на електродах, матеріал електродів, природа розчинника, концентрація йонів у розчині та ін.) впливають на процес і кінцеві продукти електролізу.

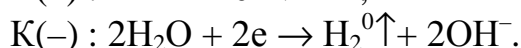
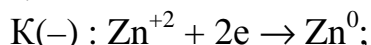
Процеси, які відбуваються на катоді. Під час електролізу водних розчинів солей металів, які в ряду стандартних електродних потенціалів знаходяться після Гідрогену, на катоді виділяється метал:

Електроліз водних розчинів солей металів, що в ряду стандартних електродних потенціалів розташовані перед марганцем (Li, Na, K, Rb, Cs, Ca, Sr, Ba, Mg, Al), супроводжується виділенням водню на катоді:

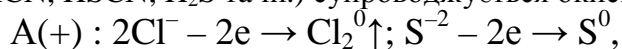
Під час електролізу водних розчинів солей металів, які в ряду стандартних електродних потенціалів знаходяться між алюмінієм і воднем, на катоді одночасно виділяються метал і водень:

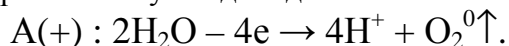
Якщо в розчині знаходяться катіони кількох металів, під час електролізу першими відновлюються катіони металу, який має більші значення електродного потенціалу. Наприклад, під час електролізу розчину, що містить катіони Cu^{+2} , Hg^{+2} та Zn^{+2} першою буде виділятися ртуть, другим – мідь і останнім – цинк.

Процеси, що відбуваються на аноді. Аноди бувають нерозчинні та розчинні. Нерозчинні аноди виготовляють здебільшого з вугілля або платини, розчинні – з цинку, міді, нікелю та інших металів.

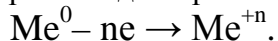
Під час електролізу на нерозчинному аноді відбувається окиснення аніонів кислот або гідроксид-йонів. Так, електроліз водних розчинів солей безоксигенових кислот (HCl, HBr, HI, HCN, HSCN, H₂S та ін.) супроводжується окисненням аніонів цих кислот:

Під час електролізу водних розчинів солей кисневмісних кислот (HNO₃, H₂SO₄, H₃PO₄ та ін.) на нерозчинному аноді виділяється кисень:

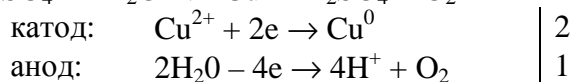
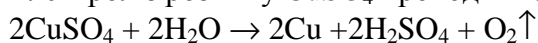
Електроліз водних розчинів солей на розчинному аноді супроводжується його окисненням:

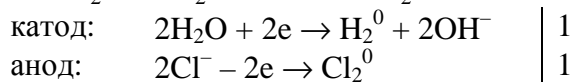
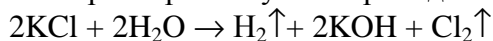
Йони металу Me⁺ⁿ переходять у розчин, анод розчиняється.

Приклад.

Електроліз розчину CuSO₄ проходить за схемою:

Електроліз розчину KCl проходить за схемою:

ЗАКОНИ ЕЛЕКТРОЛІЗУ (М.ФАРАДЕЯ)

1. Маса речовини, що виділилася при електролізі, пропорційна кількості електрики, що пройшла через розчин і практично не залежить від інших факторів.

Масу речовини, що виділилася при електролізі, розраховують за формулою:

$$m_{(x)} = \frac{E_m \times I \times t}{F}$$

де $m_{(x)}$ - кількість відновленої чи окисленої речовини (г); I – сила струму, що пропускається, (А); t – час електролізу (с); F – стала Фарадея (96500 Кл/моль); E_m – еквівалентна маса речовини (г/моль) ($E_m = M_{(x)}/n$, де $M_{(x)}$ – молярна маса; n – число прийнятих чи відданих електронів).

2. Рівні кількості електрики виділяють при електролізі з різних хімічних сполук еквівалентні кількості речовин.

Для виділення з розчину електроліту одного еквівалента будь-якої речовини потрібно пропустити через розчин 96500 кулонів електрики.

Використання. Електроліз використовують для одержання найбільш активних металів – натрію, калію, кальцію, магнію, а також алюмінію та найактивніших неметалів – водню, фтору, хлору, кисню; лугів – KOH та NaOH.

За допомогою електролізу очищають одержані метали (рафінування), вкривають метал шаром іншого металу (нікелювання, хромування, золочення). Покриття виробів нікелем, хромом, золотом не лише надає їм гарного вигляду, але й запобігає хімічному руйнуванню (корозії).

Електроліз використовують для зняття точних копій з рельєфних виробів. Копіювання рельєфних виробів за допомогою електролізу називають гальванопластикою. Гальванопластику відкрив російський вчений Б. Якобі у 1837 р.